

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA

antroji
KALBA
ankstyvajame amžiuje

PATARIMAI
TÉVELIAMS

I Kodėl svarbus tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas

II Kaip vaikai mokosi kalbą

Vaikai mokosi kitaip nei suaugusieji

- Kalbą mokymasis iš dalių priklauso nuo amžiaus. Suaugusieji džiaugiasi mokosi samoningu, jie analizuoją gramatinę konstrukcijas, nori suprasti kiekvienu žodį, stengiasi kalbėti taisyklingai, judinasi del klaicių į pan.
- Maži vaikai supranta daug daugiau, nei gali pasakyti. Net jei ir nesupranta kiekvieno žodžio reikšmės, jie lengvai suvokia pasakymo prasmę iš konteksto.

Kuo anksčiau, tuo geriau

- Mišiose šeimose, kuriose téveliai kalba skirtomis kalbomis, vaikai sekmingai išsavina dvi kalbas nuo pat gimimo, nes girdi jas namuose. Vienakalbėse tautinių mažumų šeimose, kuriose téveliai kalba ta pačia kalba, vaikai girmatą kalbą išsavina namuose, o antrosios (lietuvių valstybinės) mokosi dėžyje. Rekomenduojama antrosios kalbos mokyti kuo ankstčiau, nebūtina laukti, kol susiformuos pirmosios kalbos įgūdžiai.
- Kuo anksčiau vaikai pradeda mokyti kitų kalbų, tuo lengviau jas išsavina, nes turi išgimta polinki išmokti kalbą ir be didelių pastangų naturaliai taiko įvairius mokymosi būdus.

Kalbos išsavininimo etapai

- Pedagogai vertina Jūsų nuomonę ir siūlymus. Nesidrovėkite kalbėtis, jei turite nuo-gastavimą. Nedvejodami sakykite, kas neramina, klauskitė, kas rupi. Atvirai pokalbiai gali ne tik padeti išspręsti problemas, bet ir užkirsti joms kelią. O jei norite pasidžiaugti benda sekme ar turite teigiamų pastabų ir komentacijų, pasidalinkite savo nuomone – pedagogams svarbu žinoti, kad jie dirba teisinga linkme ir iš pastangos nenuveina veltui. Vaikams svarbu jausti, kad ių tévali ir pedagogai bendrauja ir sutaria. Tuomet jie jaučiasi saugūs, būna nuoširdūs, atviri, pasitikintys.
- Saugioje psychologinėje aplinkoje vaikams geriau sekisis pažinti naujus dalykus.

Vėliau šis išgintas gebėjimas silpsta. Jei vaikai ankstyvajame amžiuje mokosi antros (valstybių) kalbos, tai vėliau jiems bus lengviau išmokti ir kitą (užsienio) kalbą, nes jie taikys tuos pačius, natūralius kalbos mokymosi būdus.

Jei pasitaiko klaidų

- Kalbedami gimičia ar kita kalba, vaikai dažnai sukuria naujų, kalboje nesančių žodžių ar grafinių formų (pvz., žmogai, atgesink, šviesą). Klaidos yra natūrali kalbos mokymosi proceso dalis. Vėliau, girdėdami taisyklingas žodžių formas, vaikai jas išmoksta.
- Suaugusiemis patartina reaguoti į vaiko kalbos klaidas natūraliai – perfrazuoti pasakyną ištariant taisyklingai (pvz., jei vaikas pasako Aš šiandien atsistojau / valandą, galime atsakyti – Oi, kaip anksti tu atsikėlė!). Nereikėtų pabrėžti, kad vaikas pasakė žodį ar frazę neteisingai – tai ji nuliūdins, susilpnins norą mokytis kalbos toliau.

droviši kalbėti antraja kalba arba kurį laiką mažiau kalba abiem kalbom. Vaikui augant ir nuosekliai mokantis, šių problemų nerieka.

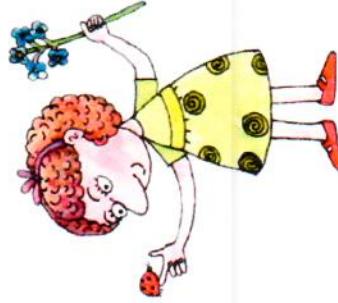
- Vaikams, turintiems kalbos sutrikimų, su teikiama logopedo Pagalba. Logopedinės pratybos gali vykti abiem kalbom, kurių vaiskas mokosi, tačiau naudingesnė logopedinė pagalba yra vaiko gimičia kalba. Suformuoti taisyklingo tarimo įgūdžiai gimičia kalba vėliau perkeliama į antrają kalbą.

Kalbų painiojimas

- Mišriose šeimose, kur tévai vartoja skirtinges kalbas, vaikas arba pasirenką, kokia kalba kalbēti su kiekvienu iš tévy, arba su abiem tévais kalba abiem kalbom. Tévai neturėtų nerimauti, kad vaikas vienamé sakinymé paverstoja dviem kalbų žodžius. Kalbų painiojimas dvikalbieje šeimoje yra natūralus ir neišvengiamas dalykas.
- Vaikai vartoja dviem kalbų žodžius del ivarių priežascių, pvz., jei nėžino vienos kalbos konkretaus žodžio, tuomet pavartoja kitos kalbos atitinkmenį; kai bendrauja su dvem skirtingomis kalbomis kalbančiais asmenimis, gali specialiai vartoti abiejų kalbų žodžius; kai nori parodyti, pvz., draugams, kad moka keliai kalbas.

Kokia kalba kalbėti su vaiku

- Tévai su vaikais turėtų kalbėti tokia kalba, kokia jie geriausiai noka, kokia jems priimtiniausia. Namų kalba stiprina šeimos dvasią, o vaikams yra itin svarbu augti saugioje šeimos aplinkoje. Gerai mokédami gimičią kalbą, vaikai geriau išmoks ir antrają kalbą.
- Mišriose šeimose tévai turėtų kalbėti su vaku savo gimičią kalba, net jei vaikas atsako ir kita kalba.
- Vaikui pradėjus mokyti antriosios kalbos, svarbu išsaugoti gimičią kalbą. Jei artimieji vienoda vertinis ir gimičią, ir lietuvių valstybinę kalbą, tuomet vaikas susiformuos teigiamas nuostatas, noriai mokysis pagal poreikį ir situaciją.

Galiimi sunkumai

- Vaikai iš tautinių mažumų šeimų, kur tévai kalba viena gimičia kalba, gali patirli tam tikrų sunkumų, kai susiduria su antraja kalba ir pradedaa jos mokytis darželyje. Vaikai norėtų antraja kalba reikšti mintis taip pat laisvai, kaip ir gimičia, tačiau jiems nepavyks. Todėl jie

III Kaip vaikai mokosi antrosios kalbos darželyje

Ko mokomės

- Savo aplinkoje vaikai pirmiausia susiduria su sakytine kalba. Sakytinę lietuvių kalbą jie girdi įvairiose situacijose – per televiziją, radiją, kieme, pardutuveje ir pan. Darželyje vaikai taip pat mokosi sakytines kalbos – klausytis, suprasti ir kalbetti.
- Vaikai tautinių mažumų darželyje skatinami domėlis lietuvių kalbos abėcėlės raidėmis, jiem reikšmingus žodžius, pvz., savo vardo ar miesto pavadinimą, perrašyti juos didžiosiomis raidėmis.
- Vaikai mokosi suprasti, kai kalbama lietuviškai, ir kalbetti lietuviškai apie tokius dalykus, kuriuos jie jau suvokia ir išmano gintają kalbą, pvz., kokius žaislus turi, ką veikia kasdien, ką miegsta valgyti. Sąvokos jiems jau žinomas, jie tik mokosi ivardyti pačiatus dalykus kitos kalbos žodžiais.
- Darželiuose dirbantys pedagogai orientuojasi į „IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ PASIEKIMŲ APRAŠĄ“, kuriame numatytu orientinių vaikų pasiekimai įvairiose ugdymo srityse pagal amžiaus tarpsnius.

Apaščia rasiite internete: www.sumu.lt/pj/pdf/abs_documents/Pedagoginis_konkursas.pdf
Paskutiniaisiais darželio lankymo metais vaikų ugdymas organizuojamas vadovaujantis „PRIEŠMOKYKLINIO UGDIMO BENDRAJAJA PROGRAMA“, kurioje svarbus vaidmuo yra skiriamas vaiko pasirengimui mokytis mokykloje. Programą rasite internete adresu: www.sumu.lt/uploads/docs/documents/Pris%C5%A1Almokoklinio%2Bdarbyne%2Brendendo.pdf

Kaip mokomės

- Lietuviai kalbos, kaip ir kitu dalyku, vaikai len-gviusių išmoksta žaidami. Žaidimas yra įgyvendimo dalis, idomi ir prasminga veikla. Darželyje vaikai mokosi lietuvių kalbos atlakdami įvairias žaidybines veiklas – liešdami ir dėliodamai daiktus, judėdami ir lenktyniaudami, dainuodami, šokdami, vaidindami ir pan.
- Vaikai yra smalsūs, domisi naujais dalykais, nuolat tyrimėja savo aplinką. Lietuvių kalbos žaidimai taip pat itraukia vaikus į pažinimo veiklas. Pedagogai stengiasi sudominti vaikus žaidimo turiniu, o žaidimams vaikai kalba lietuviškai, atlakdami tai, kas jiems jodomu, kas patinka. Tokiose žaidybinirose situacijose, kai vaikai susikoncentruoja į veiklos esmę ir turini, lietuvių kalbą jiems lengva suprasti ir išsavinti.
- Darželio pedagogai su vaikais kalba natūraliai, panašiai kaip vaikų tėvai namuose kalba ginttaja kalba – klausia, aiškina, praño atlikti kokius nors veiksmus, komentuoja situaciją, ivardija ir apibūdina daiktus ir pan. Bendraudami su pedagogais vaikai gali kalbetti kokia nori kalba – ginttaja arba lietuvių.
- Pedagogai siekia, kad vaikai suprastų jų klausimus ir aiškinimus lieuviškai. Tuo tikslu jie naudoja daug paveikslėlių, dailuku, pasukturi tikroviskas situacijas ir palengvina lietuvių kalbos supratimą.

- Vaikai džiaugiasi ir didžiuojasi, kai ko nors naujo išmoksta. Pedagogai visokeriopai skatin-a vaikų savarankiškumą ir norą mokytis naujų dalykų, palapinsiu patiekdami vis sudėtinges-nes užduotis ir aukštēstesius gebėjimus ugda-čias veiklas. Vaikai nuolat pagiriами, rezulta-tais džiaugiasi visi grupės draugai. Palanki atmosfera, teigama nuotaka, psichologiskai saugi aplinka sukuria tinkamas sąlygas vaiko gerai savijautai ir sekmingam ugdymuisi.
- Geriosios patirties pavyzdžiu ir naudingų pa-tarimų galima rasti leidinyje „ANTROJI KAL-BA ANKSTYVAJAME AMŽIUE“ interete:

http://www.sumu.lt/uploads/docs/documents/taf_kalba_amzis.pdf

IV Kaip mokytiis kalbos šeimoje

Mokykitės namuose – visi kartu

- Jeigu jūsų lietuvių kalbos žinios ir gebėjimai nėra puikūs, mokykės kartu su vaiku, ką veikė, kaip iš darželio, aptarkite su vaiku, ką naujo išmoko pasakyti lietuviškai. Jei mokėsi dainėlės ar eilėraštu-ko, paprašykite padainuoti ar padeklamuoti.
- Vaikai noriai pamokys namiskius to, kas jems patiko ir ko jie patys išmoko.
- Jei turite kompiuterį, pažaiskite lietuviškų edukacinių internetinių žaidimų. Žaidimams ne tik girdėsite taisyklingsią lietuvių kalbą, bet ir sužinosite naujų dalykų. Patirsitė teigiamų emocijų. Pasidomėkite, kokie žaidimai tinka Jūsų vaiko amžiui, o darželio pedagogai jums patars. Išbandykite linksmają kalbinio ugdymo priemonę „Frepy“, kuriaj rasite: http://www.frepy.eu/paut_it.html
- Žaiskite kalbinius žaidimus (vairiose kasdienėse situacijoje). Ivardykite, kasyra šaldytuve, ant stalo, vonios kambaryste, miegamajame, rūbų spintoje, kuprinėje ir pan. Surenkite varžbas – kas pasakys daugiau žodžiu, prasidejančią kuria nors raidę. Klijukokite spalvotus lapelius ant daiktų, kurie prasideda tam tikra raida (pvz., lova, lekštė, laiptai). Ieškokite pa-

- našių žodžių lietuvių kalboje ir kitose kalbose (pvz., knyga, staltiesė, lempa).
- Apsilankykite bibliotekoje ar knygynė. Jei galite skaičiuoti lietuviškai, pasirinkite tokias istorijas ar pasakas, kurios vaikui jau pažintamos gintautą kalba, tad jam bus nesunku suprasti siužetą. Jei negalite laisvai skaityti lietuviškai, rinkites paveikslėlių knygeles, kurias vaikas galėtų varioti ir pats įvardyti, ką mato paveikslėliuose – arba gintautą, arba lietuvių kalba. Ilustruotu knygelių vartymas lavina vaikų vairžduotę, pratina prie rašytinio žodžio ir knygų pasaulio.
- Televizijos laidų vaikams nėra daug, tačiau jos gali būti itin naudingos – vaikai ne tik klau- sisys lietuvių kalbos, bet ir išjus naujų žinių ar lavins kurybinius gebėjimus. Žūrėdami pa- žintines laidas, vaikai susidomės pateikiamu idomiu turiniu ir vaizdingomis iliustracijomis, o stebėdami mažųjų talentų pasirodymus, la- vins estetinių suvokimą.
- Jvairių televizijos kanalai transliuoja animaci- nius filmukus vaikams lietuvių kalba. Paska- tinkite vaikus žurėti ių mėgstantus filmukus, ypač tokius, kurie įau matytį gintautą kalba,

taid vaikams bus nesunku suprasti personažų

- pokalbius lietuviškai. Filmukai itin naudingi todėl, kad kalba lydi vaizdas, tuomet nežinomas lietuviškas žodžius lengva suprasti iš konteksto ir natūraliai išsavinti.
- „YouTube“ portale gausu vaizdo ir garso įrašų lietuvių kalba – animacinų filmukų, ilustruotų pasakų, istorijų, eilėraštkų, danielių. Pasitarkite su pedagogais, kurie iš jų tinkamiausi.

Išnaudokite visas galimybes

- Jei megstate kartu apspirkti, paraginkite vaiką pavadinti per kamus produktus lietuviškai – ypač tuos, kuriuos vaikas pasirenka, pvz., megtastamą maišą ar žaislukus.
- Vasara žaisdami kieme, įvardykite judrijuj žaidimų, sporto šakų pavadinimus (kvadras, futbolas, krepšinis, kamuoly), o žiemą išmokite su žiemos žaidimais susijusiu žodžiu (sniegas, snai�, rogtės, slidės). Jei augina- te gėles, lengvai įsiminsite gėlių pavadinimus (tulpė, karolis), o jei žiemą įeinate paukštelius, pažinsite įvairias ių rūšis (žviblis, zyle).
- Pasivaikščiojimą parke, miške ar prievejo išnaudokite smagiemis kalbiniams žaidimams: vasarą skindamai lauko geles prievoje įvardykite ių spalvas įvairiomis kalbomis; rudenį rinkdami kaštonus ar gilles, skaičiuokite lietuviškai; o kalbėtis apie orus ir gamtos reiškinius bus jdomu visais metų laikais.

- Bendraukite su kaimynais, dalyvaukite šeimoms skirtuose sportiniuose, kultūrimuoze, edukaciniuose renginiuose – Jūsų vaikai susipažins ir susidraugaus su lietuviškai kalbančiais bendraamžiais, dalyvaus konkursuose, varžybose ar kitose smagiose veiklose iš tuo pačiu praturtins savo lietuvių kalbą, išis daugiau pasiteikėjimo.
- Jei turite galinybę, eikite į teatrą ar kiną. Žiūrėdami spektaklius ar filmus vaikams, ne tik girdėsite lietuvių kalbą, bet ir patirsite daugybę emocijų bei smagiai praleisite laiką.
- Svarbiausia – pagirkite vaiko pastangas kalbėti lietuviškai, pasidžiaukite sekme iš pažanga. Vaikai didžiuojasi, kad supranta ne tik gimta- ja, bet ir lietuvių kalbą, kad gali bendrauti su išvairiomis kalbomis kalbančiais žmonėmis. Tai skatina vaikus domėtis kalbomis ir padeda su- voki, kad kalbų mokėjimas yra vertybė.

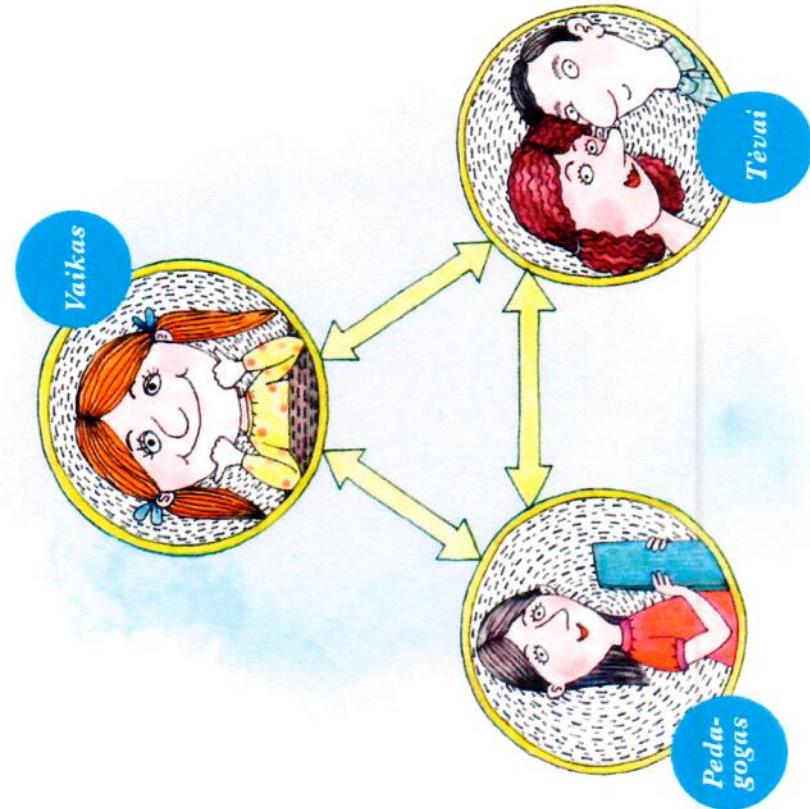
- pokalbius lietuviškai. Filmukai itin naudingi todel, kad kalbą lydi vaizdas, tuomet nežinomas lietuviškus žodžius lengva suprasti iš konteksto ir natūraliai išsavinti.
- „YouTube“ portale gausu vairdo ir garso įrašų lietuvių kalba – animacinių filmukų, ilustruotų paskakų, istorijų, eilėraščių, dainelių. Pasitarkite su pedagogais, kurie iš jų tinkamiausi.

- Bendraukite su kaimynais, dalyvaukite šeimoms skirtuose sportiniuose, kultūriuose, edukaciiniuose renginiuose – Jūsų vaikai susipažins ir susidraugaus su lietuviškai kalbančiais bendraamžiais, dalyvaus konkursuose, varžybose ar kitose smagiose veiklose ir tuo pačiu praturtins savo lietuvių kalbą, išgaujau pasitikėjimo.
- Jei turite galimybę, eikite į teatrą ar kiną. Žūrėdami spektaklius ar filmus vaikams, ne tik girdėsite lietuvių kalbą, bet ir patirsite daugybę emocijų bei smagiai praleisite laiką.
- Svarbiausia – pagirkite vaiko pastangas kalbėti lietuviškai, pasidžiaukite sekme ir pažanga. Vaikai didžiuojasi, kad supranta ne tik gimatąja, bet ir lietuvių kalbą, kad gali bendrauti su įvairiomis kalbomis kalbančiais žmonėmis. Tai skatina vaikus domėtis kalbomis ir padeda suvokti, kad kalbų mokėjimas yra vertybė.

Išnaudokite visas galimybes

- Jei mėgstate kartu apsigirkite, patagrinkite vaiką įpavadinti per kamonus produktus lietuviškai – ypäč tuos, kuriuos vaikas pasirenka, pvz., mięgtama maistinė ar žaisliukus.
- Vasarą žaisdami kieme, įvardykite judrijujį žaidimą, sporto šaką pavadinimus (kvadratas, futbolas, krepšinis, kamuolys), o žiemą išmokite su žemės žaidimais susijusiu žodžiu (sniegas, snaige, rogtiės, slidės). Jei auginate gėles, lengvai įsiminsite gėlių pavadinimus (tulpė, kardeilis), o jei žemė lesinate paukštelius, pažinsite įvairias jų rūšis (žvirblis, zyle).
- Pasivaikščiojimą parke, miške ar pievoje išnaudokite smagiers kalbiniam žaidimams: vasarą skindamai lauko gėles pievoje įvardykite jų spalvas įvairiomis kalbomis; rudenį rinkdami kastonus ar giles, skaiciuokite lietuviškai; o kalbėtis apie orus ir gamtos reiškinius bus įdomu visais metų laikais.

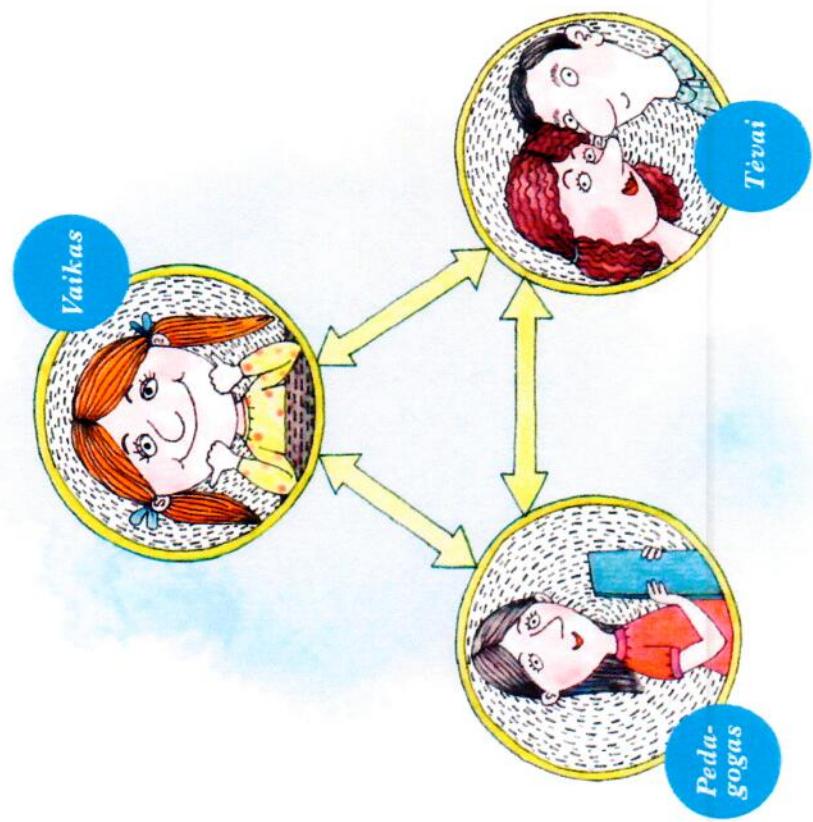

Lietuvos tautinių mažumų vaikų daželiuose valkai turi galimybę mokytis ir giminės kalbos, ir lietuvių valstybinės kalbos. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme numatyta, kad tautinių mažumų vaikų daželiuose ir mokyklose priešmokyklinio ugdymo etape lietuvių kalbos ugdymui skirtama ne mažiau kaip 4 val. per savaitę.

Tėveliu dalyvavimas vaikų kalbinio ugdymo procese yra itin svarbus – vaikai lengviau ir geriau išmoks lietuvių kalbos, jei tėveliai jems padės. Kviečame tėvelius nuolat bendrauti su darzelio pedagogais ir turtis, kaip paskatinti vaikus domėtis lietuvių kalba ir ką daryti, kad lietuvių kalbos mokymasis būtų sėkmingesnas ir džiaugsmingas.

*Išklaus, kad čia patikta informacija
bus naudinga tėvams, kurių vaikai (3–6 m.)
dalyvauja ikimokyklinio ir priešmokyklinio
ugdymo programose.*

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA
www.smm.lt

UGDYMO PLÉTOTÉS CENTRAS
www.upc.smm.lt

Parengé - Nida Burneikaité
Konsultavo - Laimutė Jankauskienė
Iliustravo - Živilė Šiménienė
Maketavo - Lina Lingienė
Tirašas - 3000 egz.
2015 m.